

Резолюція круглого столу

«Реформування трудового законодавства в Україні: нові виклики і можливості»,
проведеного за участі вчених-трудовиків, які представляють наукові школи з
економіки праці та соціально-трудових відносин

29.01.2020

м. Київ

Трудове законодавство, що нині представлено численними законодавчими актами, прийнятими багато років (а то й десятиліть) потому, загалом є застарілим і таким, що не віддзеркалює динамічні зміни, які відбулися та продовжують відбуватися у сфері праці та зайнятості протягом останнього часу. Це законодавство не спроможне забезпечити баланс інтересів та оптимізувати взаємовідносини між сторонами і суб'єктами соціально-трудових відносин, також створити передумови для стійкого розвитку соціально-трудової сфери. Чи не основними ознаками цього законодавства є заскорузлість, негнучкість, орієнтація на інститути-норми та інститути-організації, які формувалися під економічні і соціально-трудові умови другої половини минулого століття і які часто-густо є анахронізмом.

Наукова спільнота вчених-трудовиків упродовж багатьох останніх років наполегливо закликала соціальних партнерів усіх рівнів до активної співпраці та підготовки нового трудового законодавства задля утворення цивілізованих, «здорових» відносин у сфері праці. Учасники «Круглого столу» були безпосередніми розробниками, співавторами численних нормативно-правових актів у сфері праці та зайнятості, які, на жаль, залишалися і продовжують залишатися незатребуваними соціальними партнерами.

Під різними приводами соціальні партнери (насамперед на національному рівні) упродовж десятиліть зволікали із запровадженням нового законодавства у сфері праці, проявляючи соціальну безвідповідальність, позицію, коли власні інтереси переважають суспільні інтереси мільйонів людей.

Тому ініціативу нових органів законодавчої і виконавчої влади, що взяли на себе відповідальність за розбудову соціальної держави та економіки добробуту, і пропонують терміново оновити законодавчі акти у сфері праці, слід всіляко підтримувати та реально сприяти реалізації суспільно значимих ініціатив.

Вболіваючи за долю України, вчені-трудовики, які представляють різні наукові школи, що функціонують на теренах України, зібралися, щоб засвідчити підтримку пропозицій щодо термінового опрацювання нових законодавчих актів у сфері праці, засвідчити свою готовність до активної співпраці.

Глибокий професійний аналіз внесеного Кабінетом Міністрів України проекту Закону України «Про працю» (реєстр. №2708 від 28.12.2019) дозволив виокремити низку позитивних урядових ініціатив, серед яких: розширення суб'єктів, на яких поширюється регулювання відносин у сфері праці; уможливлення укладення трудового договору в електронному вигляді із застосуванням електронного підпису; збільшення тривалості відпустки та інші.

Водночас, проявляючи соціальну відповідальність та щире переконання у можливості та необхідності прийняття законодавчих актів у сфері праці, що відповідають кращим європейським взірцям, маємо висловити свою незгоду з низкою засадничих принципів, положень, які покладено в основу проекту Закону «Про працю».

Реалізуючи одну із цілей оновлення трудового законодавства – лібералізувати процеси наймання, звільнення працівників, що можна розглядати як імператив, настійливу вимогу сьогодення, розробники проекту Закону України «Про працю» не мали конституційних підстав перетворювати цей законодавчий акт у хаотичний набір лібертаріанських норм. Зауважимо, що останні характерні для суспільства, у якому людина розглядається не як основна цінність і носій найбільш потужного, продуктивного капіталу, а ресурс праці, джерело отримання прибутків. Згідно Конституції Україна є соціальною державою, а тому філософія законодавства про працю має узгоджуватися з конституційними засадами та цінностями українського суспільства.

Вважаємо невинуватим (на це немає суспільного запиту з боку суб'єктів соціально-трудових відносин) намагання авторів законопроекту зруйнувати (або ігнорувати) ті механізми та інструменти регулювання сфери праці і зайнятості, які на міжнародному рівні опрацьовані на засадах трипартизму і включені до Конвенцій та Рекомендацій Міжнародної організації праці.

Змушені констатувати, що в проекті Закону України «Про працю» (реєстр. №2708 від 28.12.2019) є як мінімум десять випадків порушення вимог міжнародних трудових норм. Водночас, немає регулювання відносин з питань (сфер, процесів), що є основою гідної праці, в чому зацікавлені усі сторони і суб'єкти соціально-трудових відносин. Бракує положень про нормування праці, умови та безпеку праці, розвиток персоналу. Не регламентуються трудові відносини в умовах цифровізації економіки. Відсутні положення з конкретизації та реалізації прав, обов'язків, відповідальності сторін соціально-трудових відносин за умов цифровізації, що обумовлює негативні наслідки саме у трудовій сфері через неупередженість виникнення ризиків втрати роботи, доходу, здоров'я, а також невизначеності у трудовому законодавстві позицій із захисту прав і гарантій сторін соціально трудових відносин. Цифровізація економіки передбачає посилення ролі держави та громадянського суспільства у цих процесах. У законопроекті знижується роль держави в регулюванні трудових процесів та ігнорується роль громадянського суспільства як суб'єкта управління.

Намагання вилучити ці та цілу низку інших норм, що є основою сфери безпосереднього докладання праці, буде сприйняте у суспільстві як неусвідомлення на державному рівні сучасної філософії набуття конкурентних переваг та забезпечення стійкого розвитку на засадах людиноцентризму, розвитку людського капіталу та створення умов для гідної праці.

Також категорично не можуть бути підтримані:

відмова від кодифікації законодавства у сфері праці та перехід до регулювання трудових відносин на основі окремого Закону, оскільки правова

система України належить до романо-германського (або континентального) типу, за якого право має кодифікований характер, на відміну від англо-саксонських країн, де переважають норми загального права, права справедливості й прецедентного права;

беззастережна лібералізація трудових відносин, нівелювання ролі держави і надання пріоритету роботодавцю та індивідуальним трудовим договорам в регулюванні трудових відносин;

трактування трудових відносин між сторонами, що практично виводить із сфери регулювання та відповідальності окремих суб'єктів цих відносин (представників працівників та роботодавців);

звуження, порівняно з чинним законодавством, змісту та обсягів наявних прав працівників і мінімальних гарантій у сфері зайнятості, оплати та умов праці, що є свідченням порушення ст. 22, 64 Конституції України та основоположних Конвенцій МОП про фундаментальні трудові права, які ратифіковані Україною (таких, як: Конвенція № 29 про примусову чи обов'язкову працю (1930 р.), Конвенція № 87 про свободу асоціації та захист права на організацію (1948 р.), Конвенція № 98 про застосування права на організацію та ведення колективних переговорів (1949 р.), Конвенція № 105 про скасування примусової праці (1957 р.) й ін.);

зменшення ролі соціального діалогу і договірного регулювання колективних трудових відносин;

скасування чинності законодавчих актів у сфері праці без закріплення відповідних положень у цьому законопроекті;

Учасники круглого столу «Реформування трудового законодавства в Україні: нові виклики і можливості», за результатами обговорення актуальних викликів у сфері праці, дійшли одностайного рішення і звертаються до органів законодавчої та виконавчої влади:

1. Прем'єр-міністру України Гончаруку О.В., Міністру розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Милованову Т.С. відповідно до ст. 104 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 № 1861-VI відкликати проект Закону України «Про працю» (реєстраційний №2708 від 28.12.2019) з Верховної Ради України для доопрацювання, в тому числі і термінологічного, за участю представників академічної науки, фахівців у сфері праці й трудового законодавства, соціальних партнерів та організацій громадянського суспільства та за результатами проведення публічної й широкої наукової та громадсько-політичної дискусії з проблем і наслідків реформування трудового законодавства.

Під час доопрацювання законопроекту про працю виходити з необхідності: повернення до кодифікаційної форми проекту законодавчого акту про працю;

дотримання норм ст. 22, 64 Конституції України щодо недопущення звуження змісту та обсягів мінімальних гарантій і наявних прав працівників, забезпечення пріоритету захисту працівника у трудових відносинах;

дотримання норм ратифікованих Україною конвенцій МОП та інших міжнародних договорів у сфері праці та соціального захисту працівників;

направлення доопрацьованого законопроекту про працю до Міжнародної організації праці та внесення його до Верховної Ради України після отримання та врахування висновків експертів МОП.

Після доопрацювання проект Закону України «Про працю» (реєстраційний № 2708 від 28.12.2019) повинен пройти експертне оцінювання з боку МОП щодо його відповідності обов'язкам України за ратифікованими конвенціями МОП з метою посилення співпраці з цією вагомою міжнародною правозахисною організацією, зокрема в рамках Програми гідної праці МОП для України на 2020-2024 роки, яка зараз знаходиться на стадії розробки.

2. Голові Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради України, Народному депутату України Третяковій Г.В. – розглянути можливість включення до складу робочої групи з обговорення проектів законодавчих актів, спрямованих на реформування законодавства України про працю представників академічної науки, фахівців у сфері праці й трудового законодавства.

3. Направити Резолюцію круглого столу «Реформування трудового законодавства: нові виклики і можливості»:

Голові Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради України, Народному депутату України Третяковій Г.В.;

Народним депутатам України – членам Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Верховної Ради України;

Голові Комітету з питань цифрових трансформацій Верховної Ради України, Народному депутату України Крячку М.В.;

Прем'єр-міністру України Гончаруку О.В.;

Міністру розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Милованову Т.С.;

Міністру цифрових трансформацій Федорову М.А.

Ще раз наголошуємо на тому, що учасники «Круглого столу» є прибічниками перегляду якщо не усіх, то багатьох чинних норм, що регулюють відносини у сфері праці, і готові долучитися до законотворчої роботи задля утвердження якісних відносин у сфері праці, забезпечення соціального миру та створення умов для виходу української економіки на траєкторію сталого розвитку. Водночас ми не сприймаємо філософію, якою пронизаний поданий урядовою стороною проект Закону України «Про працю», та закликаємо усіх соціально відповідальних людей дослухатись до наших аргументів.

Українське суспільство заслуговує на домінування європейських трудових цінностей, соціального миру, згуртованості, соціальної відповідальності.

Резолюція круглого столу «Реформування трудового законодавства: нові виклики і можливості» одностайно прийнята його учасниками 29 січня 2020 року.

